

Artisten Eagle-Eye Cherry.

Ulf Lundell, artist och författare, fotograferad 1990.

PORTRÄTTÖREN

Utan knussel fångar Ulla Montan en bit av en människas själ i sina porträtt. Hon äger styrkan att veta vad hon vill ha och faktiskt få det. 60 år gammal blir hon fortfarande lika tänd inför varje jobb som när hon började fotografera.

text _____ **Elin Parmhed**   foto _____ **Ulla Montan**

P. D. James, mest känd för sina kriminalromaner med polisen Adam Dalgliesh som huvudperson.

PARIS 1981. Ulla Montan är på charterresa med en vän. Vännen känner författaren Klas Östergren och Ulla fotograferar honom. När hon kommer hem till Stockholm igen får hon ett ryck och ringer några tidningar. Hon frågar om de vill köpa en jättebra bild på Klas Östergren i Paris och de svarar ja. Ulla säljer sin första bild någonsin och inser att det går att tjäna pengar på sin fotografi.

Stockholm 2010. Väggar på Café Rival vid Mariatorget är täckta av porträtt Ulla Montan tagit på författare, skådespelare och andra kända människor som bor på eller har anknytning till Södermalm. Utställningen är permanent och kom till på Benny Anderssons, som äger Rival, initiativ. Nya bilder tillkommer, men i stort är det samma porträtt som möter besökarna.

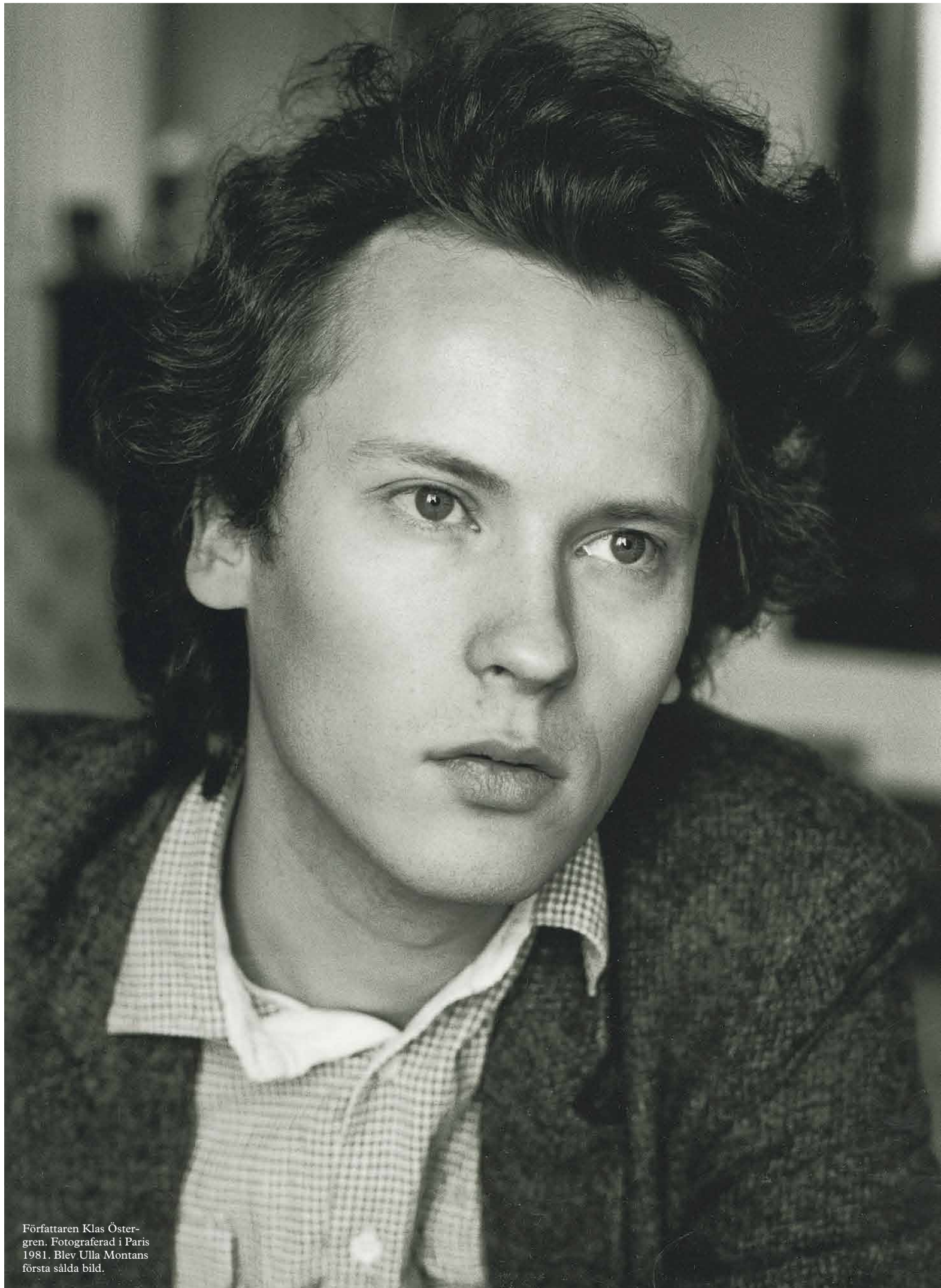
–Det är fina bilder och jag är stolt över att ha tagit dem, säger Ulla. Det är själ på väggarna som strömmar ut. Folk trivs på Rival och bilderna är en av anledningarna.

En utställning med författarpporträtt turnerar också runt på bibliotek runt om i landet. Annars har Ulla lagt ner utställningsbiten. Annat var det förut då hon ställde ut en hel del.

–Allt har sin tid och man tröttnar och vill göra nya saker. Till slut gav det ingenting att ställa ut för det kostar mer än vad man får ut av det. Inte i pengar utan att det var så mycket jobb. Biblioteksutställningen är bra för att den vandrar runt och Rival är hur kul som helst. Jag får mycket respons från folk som har sett den.

Porträtt har varit hennes grej sedan början. Källan till den lyckosamma karriären som porträttfotograf är styrkan att alltid veta vad >

Författaren Klas Östergren. Fotograferad i Paris 1981. Blev Ulla Montans första sålda bild.

MAN BEHÖVER INTE LE, MEN DET MÅSTE ÄNDÅ KOMMA NÅGOT LIV INIFRÅN. DET KAN GÖRA EN ENORM SKILLNAD OM MAN BARA TÄNKER PÅ NÅGOT MAN TYCKER OM, ÄN OM MAN INTE GÖR DET. *Ulla Montan*

hon vill ha. Och att få det varje gång.

–Jag kan porträttera en människa så bra den människan kan bli porträtterad.

Ulla har lika roligt nu som när hon började och är fortfarande lika tänd inför varje uppdrag. Suget finns där även om hon kan bli lite förvånad över att det fortfarande är lika kul att fotografera en människa. Med kameran framför sig slår en annan blick till.

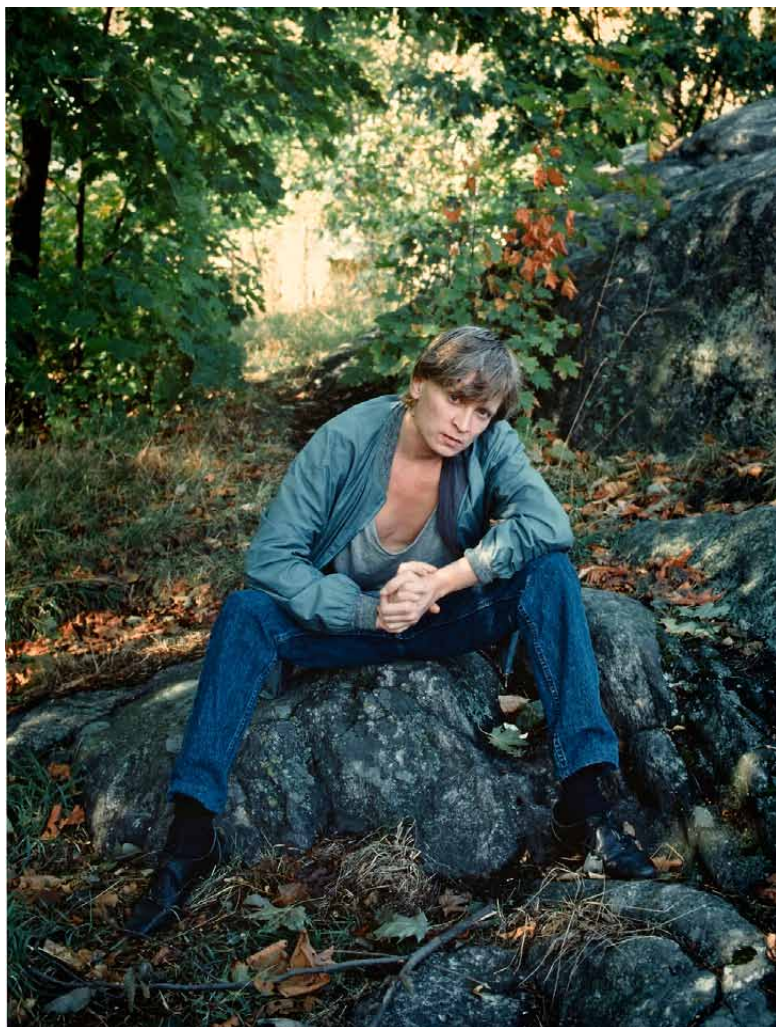
–Om jag skulle ta upp en kamera nu och fota dig skulle jag se dig på ett helt annat sätt än nu när jag pratar med dig. Jag ser så intressanta saker när jag tar upp kameran. Den tändningen får jag alltid. Oavsett vem det är.

Blicken är densamma i dag som för 30 år sedan. Moden inom fotografin har aldrig rört henne i ryggen. Hon tar sina porträtt på sitt sätt. Det är människor som intresserar henne och i synnerhet ansikten.

–Alla ansikten är ju så olika. Jag tröttnar aldrig på det. Det är hur kul som helst att fotografera människor.

I varje porträtt lyckas Ulla fånga ett korn av en människa. Hon får fram en glimt av personens själ. Hennes stil är okonstlad, okomplicerad och direkt.

–Jag går bara rakt på, kollar ljuset och börjar jobba direkt. Inget fejk, ingen styling eller lära-känna-fas. Jag har alltid en energi när jag

Skådespelerskan
Cecilia Frode.

kommer till ett jobb. Många fotografer vill småprata lite innan, men för mig är det helt fel. Energin går ur mig då. Jag jobbar intensivt, snabbt och går hem sen.

De ostylade porträtten går hem. Det vittnar hennes porträttarkiv om med över 1 000 författare.

–Autentiska bilder som jag också tycker om att titta på. Helst ska man se själen lite grann.

Fotografer som Félix Nadar, Cartier-Bresson och August Sander delar rakt-opp-och-ner-stilen med Ulla. De är också fotografer som hon tittat mycket på.

–Man ser verkligen personerna i bilderna, känner jag. Och man ser dem bättre om det är så lite tjafs som möjligt.

Hon ser fotografens roll som att få den som porträtteras att blomstra och tycka att det är roligt.

–Inte att göra sig till utan att känna sig bekväm. Det är lite grann som en förförelse i stunden att personen man fotar ger sig hän och vågar vara sig själv.

Genom att själv vara avslappnad vinner Ulla förtroende redan när hon kliver in genom dörren.

–Där ser jag en fördel med att bli äldre. Man blir avspänd som person på ett annat sätt och vågar vara sig själv och behöver inte göra sig märkvärdigare än vad man är.

Spända personer dyker upp framför Ullas kamera likväl som framför vilken annan porträttfotograf som helst.

–Man kan säga titta hit eller dit, gör si eller så, men man kan inte säga till om någon har en spänd mun. Då blir munnen ännu mer spänd. Men om en person är spänd är det bara att fota hur mycket som helst och trötta ut den lite.

Stig Larsson är en av de författare Ulla följt fotografiskt under sin karriär som porträttfotograf. Den här bilden är från 1990.

Jonas Gardell, fotograferad i sitt hem för boken »Författarmiljöer i Stockholm«.

Varje fotograf har sina knep. Såväl Ulla. Äldre människor där tyngdlagen drar ner anletsdragen piggar hon upp med frasen »tänk på något du gillar«.

–Om man var 30 år och såg allvarlig ut ser man ännu allvarligare ut när man är 60 år. Nu hänger det lite mer och man kan se förfärligt tragisk och sur ut. Man behöver inte le, men det måste ändå komma något liv inifrån. Det kan göra en enorm skillnad om man bara tänker på något man tycker om än om man inte gör det.

Skillnaden kan te sig marginell, men de små nyanserna gör en stor skillnad. Det blir *det* i bilden.

På sätt och vis objektifierar hon ansiktena hon fotograferar. Och hon ger sig inte. Hon vill få fram trycket i blicken.

–När personen blir koncentrerad och faktiskt tycker att det är kul händer det någonting.

VI TRÄFFAS I Ullas lägenhet runt hörnet från Café Rival. Hunden Gloria lufsar runt och litar sig med färplädarna i soffan. På senare år har hundar sällat sig till människorna på det sättet att Ulla börjat porträtter även de fyrbenta djuren. Tillsammans med psykiatrikern och författaren Åsa Nilsson har hon gjort boken »Zelda och meningen med att ha hund«. Där följer de hundens Zeldas första år i livet.

–Det är väldigt roligt att fota hundar. De kan vara svåra att fotografera, till exempel svarta hundar. Men det är samma kör som att fotografera en människa faktiskt.

Rakt på och utan tjafs vill säga. _____

ULLA MONTAN

Född 1950.

Bor Södermalm i Stockholm.

Gör Porträttfotograf på heltid sedan 1985.

Tidigare yrken Socionom och kläddesigner.

Fotoutbildning Kvällskurs.

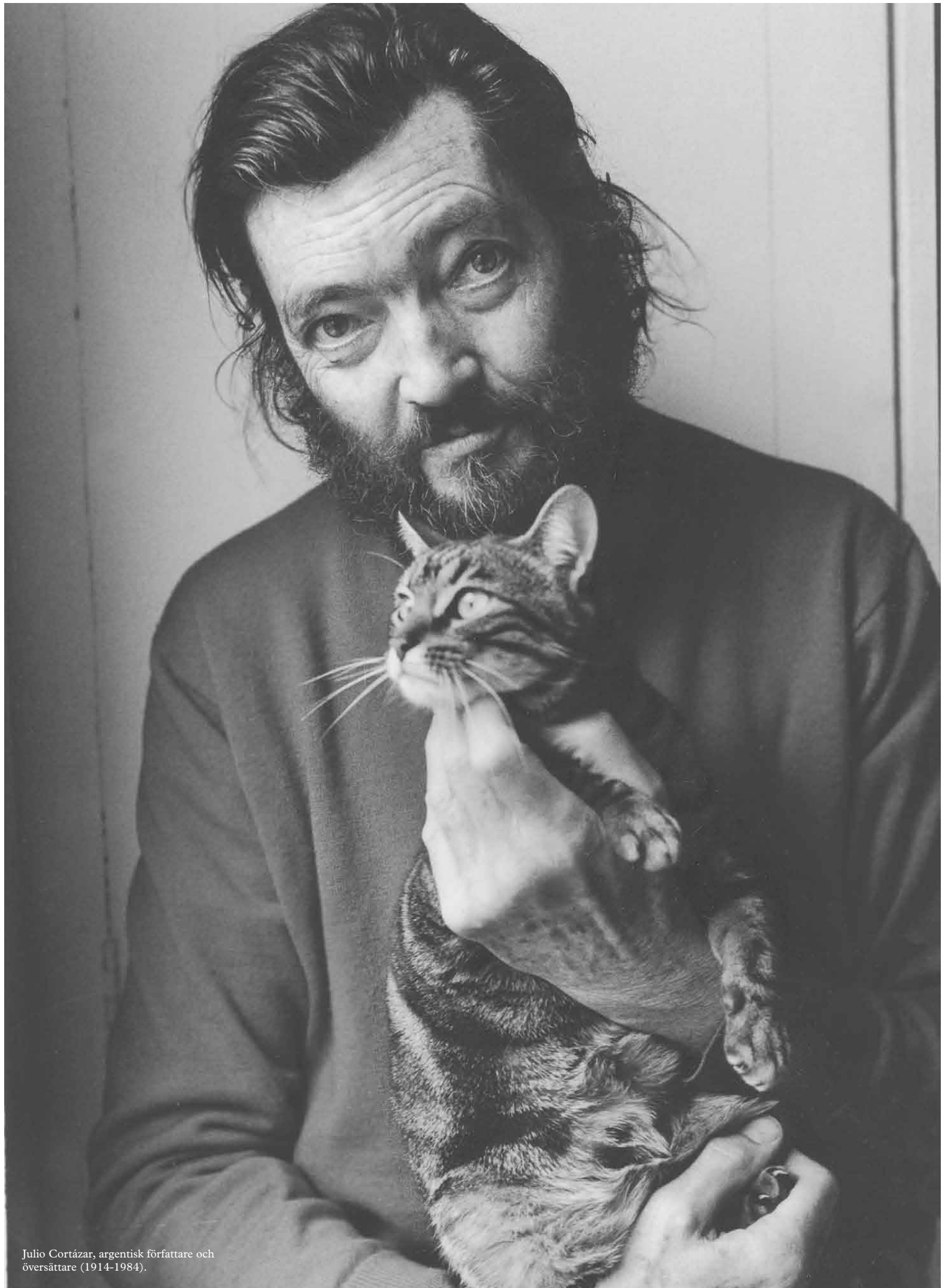
Utställningar Ett tiotal såväl i Sverige som utomlands.

En utställning med författarporträtt turnerar just nu runt på bibliotek i Sverige. På Café Rival i Stockholm hänger många av hennes porträtt permanent uppe på väggarna.

Böcker Bland annat »Författarmiljöer i Stockholm«, »Svenska Profiler« och »Zelda och meningen med att ha hund«.

Utrustning Enkla kameror. I början en liten spegelreflex med normalobjektiv. Senare mellanformat. Började med Hasselblad, men gick över till Mamiya för att den var enklare.

Webbsida www.ullamontan.com

Julio Cortázar, argentisk författare och
översättare (1914-1984).